

Сребристият топчета, тех атенятат

Руска юристка беше отровена в Страсбург в навечерието на важно дело

Татяна ВАКСБЕРГ

Адвокатката на Анна Политковская и Михаил Ходорковский намери странно вещество в колата си и постъпи в болница със симптоми на отравяне. До редакционното приключване на броя състоянието на адвокат Карина Москаленко беше задоволително, а веществото не бе съобщено на медиите. Москаленко е сред най-известните руски юристи. Тя живее в Страсбург, където беше извършено и покушението срещу нея.

- потърпевши в Чечня,
- потърпевши в терористичния атентат по време на спектакъла „Норг-Ост“,
- журналисти, недопуснати до училището в Беслан,
- опозиционният лидер Гари Каспаров,
- осъденият в сталински тип процес Михаил Ходорковский,
- съсипаната от Кремъл компания ЮКОС,
- семейството на убитата разследваща журналистка Анна Политковская,
- журналистката Наталия Морар, недопусната до Русия заради това, че представлява „заплаха за националната сигурност“.

Мъжът ѝ чистел колата в неделя ден. Килимчето под краката на шофьора упорито не си заставало на мястото и той го размърдал по-енергично. Отгоду се изтъркаляли десетина сребристия топчета, ама някак си течни – с вид на живак. Още десетина се показали и под килимчетата на задната седалка. Случайно или не, половината многодетно семейство, редовно ползващо този тъмко автомобил, се озовало в болницата с едни и същи симптоми: виене на свят, гадене, обща слабост.

Четири дни по-късно по този случай не е известно нищо ново. Дори историята, която покушо описах, взе да се разказва различно – че въпросната кола се чистела не от съпруга, а от полицията на Страсбург, където всъщност се развило действието. И че тя не чистела, а точно обратното – търсела в колата нещо подозрително. И че отгоре на всичко, нещата се развили в обратен ред – първо се появили оплакванията с виенето на свят, а чак после гошъл огледът на полиците.

Каквото и да излезе накрая, въпросът от по-съществена важност е друг:

на кого е колата?

Карина Москаленко е може би единственият руски юрист, който гледа накуп делата, свързани със съмнителни и мащабни дейности на Федералната служба за сигурност. Тя не е единствен адвокат на потърпевшите в тези дела, но е единственият, който има отношение към всичките наведнъж. Това е списъкът на нейните клиенти:

то прилича на живак“, и това стане в китния галечен Страсбург, човек не си задава нюансиран въпрос. Направо се сеца за

Литвиненко и неговия галечен Лондон

Вторият съществен въпрос е този за вида на веществото, предизвикало световъртеж и гадене. Упорито го наричат „вещество, подобно на живак“. Химиците, с които разговарях, потвърдиха: нужни са бросни минути, за да се разбере дали едно топче е именно живак или нещо неизвестно и по-сложно. Тези минути са протекли в лаборатория в Страсбург, но го редакционното приключване на броя не доведоха до официално съобщение, променящо първоначалната хипотеза. По тази причина самата Карина Москаленко твърди, че не успява да направи верния извод: „Не знам дали са искали да ме подглатят, или да ме убият“. Просто обикновеният живак, поставен в този вид (топчета от течен метал) и на това място (под килимчето в колата), не може да предизвика смърт. Смърт може да предизвика нещо, което прилича на живак, но не е. Лабораториите на руските служби вече десетилетия се упражняват в изготвянето на такива вещества и напоследък те се тестват първо зрелищно по демократичния европейски ландшафт.

Медии от различни държави моментално свързаха покушението с московското дело за убийството на Анна Политковская. За сряда беше насрочено първото предвременно заседание на съда и Карина Москаленко трябваше да защитава интересите на семейството на убитата журналистка. Сребристият топчета, откри-

ти в Страсбург в предходната неделя, попречи на адвокатката да замине за Москва. Според журналистите точно това е била целта на инцидента с почти-живака: Москаленко

да пропусне делото

Но заседанието все пак се състоя, макар и с участието на втория адвокат. А поразителното еднородие на медиите този път не се отличава с особена прозорливост. Уникалното в личността на Москаленко съвсем не е участието ѝ по едно от делата. Тя е опасна с комбинацията от чувствителни дела, които води. Само така се натрупва пълноценна представа за дейността на службите, доскоро отразявани в откъслечни документи и фрагментарно поднасяни факти.

Освен това атаките срещу Москаленко не идват за първи път, за да се смята, че са проваляни от делото „Политковская“. Предишният опит не беше свързан чак с тровене в чужбина, но затова пък се характеризираше с незабравима оригиналност: прокурорите, срещу които тя се бореше в съда по делото на Ходорковски, подадоха жалба срещу нея в адвокатската колегия и поискаха да ѝ се отнемат адвокатските права. Като причина изтъкнаха това, че тя не била отстоявала професионално интересите на обвиняемия Ходорковски. Навремето това беше поредният шрих към юридически абсурд на делото. Не стига, че осъдиха човека по текстове, които всъщност го оневиняват, ами и самите обвинители взеха адвокатски да се борят за добруването на обвиняемия.

Тогава Карина Москаленко запази адвокатския си статут и в следващите години спечели двайсетина дела срещу Русия в Страсбург. Не знам какво от тези решения на Европейския съд да е било приведено в изпълнение от Руската федерация. Така домашният абсурд се съчета с пълно пренебрежение към международните правни норми. Да бъдеш добър юрист в Русия практически стана изключително опасно за здравето качество. Първият, който го разбра, беше големият московски адвокат Борис Кузнецов. Радио „Ехото на Москва“ го наричаше „русия Пери Мейсън“, понеже той умееше не само да пледира в съда и да строи защитни стратегии, но

и сам да провежда разследвания. Беше разследвал не какво да е, а смъртта на моряците в подводницата „Курск“, отнемането на генералския чин на Олег Калугин и скалъпения процес на учения Игор Сутягин, осъден за

шпионаж в полза на САЩ

По време на едно от последните си адвокатски разследвания Кузнецов се беше сдобил с документи, показващи, че руските служби незаконно са подслушвали руски депутат. Постъпи с тях така, както пише в руския закон – предаде документите на конституционния съд. В отговор срещу него беше образувано наказателно дело за издаване на държавна тайна, тъй като конституционният съд, както и самият адвокат нямали право да боравят с въпросната информация, уличаваща службите. Без да чака развръзка по Оруел, Кузнецов напусна Русия, като за целта използва фалшиви документи за самоличност. С неговото отпътуване семейството на Анна Политковская остана с един адвокат по-малко, тъй като и той като сега отровената Карина Москаленко се занимаваше с убийството на руската журналистка.

Както винаги в подобни случаи, атентатът в Страсбург поражда въпроси не за действията на Русия, а за контрадействата, които демократичният свят има сили да предприеме в отговор. Отдавна няма значение дали Кремъл сам поръчва покушенията срещу избвени личности, или някой друг върши всичко това с надеждата винаги неоправдано да падне върху въпросния Кремъл. Значение има само това дали и доколко Европа има ресурс да предпази самата себе си.

Засага не личи да е особено обезпокоена. Заместник-главният прокурор в Страсбург неангажирано твърди, че Москаленко „се притеснява заради контекста“ (той очевидно не се) а известният с гражданската си позиция вестник „Льо Монд“ е успял да не разбере кой, къде и по какъв въпрос работи като руски адвокат. Само „Репортери без граници“ отстояват някаква адекватност, твърдейки, че това е поредното покушение срещу „руски дисидент“. Как се наричаха страни, в които има дисидент? Ами казваха се така, че да не ти и хрумне да разчиташ на тях за енергийното си оцеляване. ☺